

דרכי דניאל

דברים
אב תשפ"ה

לע"נ הבחור הקדוש דניאל ויפליך הי"ד

"אלה הדברים... ויהי בארבעים שנה, בעשתי-עשר חודש, באחד לחודש, דבר משה..."
הפסוק מודיע לנו את התאריך בו החל משה להשמיע באזני העם, את הדברים. והיה זה בראש חודש שבט, בשנת הארבעים ליציאת ישראל ממצרים.
וביוון שלפי מסורת חז"ל נסתלק משה מן העולם, בשבעה באדר באותה שנה, נמצינו למדים: שפרשיות ספר דברים נאמרו על ידי משה במשך 36 ימים, שהם: 30 ימי שבט, 6 ימים ראשונים של אדר.
רמז לכך: "אלה הדברים", המילה 'אלה', עולה לגימטריה 36. (פנינים)

"ויהי, כאשר תמו כל-אנשי המלחמה למות... וידבר ה' אלי לאמר"
כתב רש"י: מחטא המרגלים עד כאן, לא נאמר לשון זידבר, אלא זיאמר, ללמדך: שכל 38 שנה, שהיו ישראל נזופים, לא נתייחד עימו הדיבור בלשון חיבה, פנים אל פנים, וישוב הדעת.
מפרשי רש"י הקשו על כך: שלדבריו 'דיבור' הוא לשון חיבה, ו'אמירה' אינה לשון חיבה, והרי זה סותר דברי רש"י במקום אחר (במדבר י"ב א') על המילים: "ותדבר מרים", אין דיבור בכל מקום, אלא לשון קשה, ואין אמירה בכל מקום, אלא לשון תחנונים.
הכל יקר וכן בספר 'הלבוש', כתבו לתרץ: שאדרבה לפי שדיבור הוא לשון תוכחה, הרי זה מורה על קירוב וחיבה, 'כי את אשר יאהב ה' יוכיח', והוסיף בלבוש: שאדם שקרוב לחבירו, אינו חושש לדבר אליו לפעמים, גם בלשון חזק, אבל כשמדברים אל אדם זר, מדברים בלשון תחנונים ובקשה.

"בעבר הירדן, במדבר, בערבה, מול-סוף, בין פארן ובין תפל..."
מדוע הפסוק אומר בין ובין דווקא במילים פארן ותופל, ולא בשאר המקומות?
ויש ליישב, כי פארן: הוא כנגד חטא המרגלים, אשר בכו בו בכיה של חנינם והוקבע בכיה לדורות בליל תשעה באב. ותופל: הוא רמז לחטא העגל, וכן מצינו לשון "תופל" לגבי עבודה זרה, וחטא זה היה בשבעה עשר בתמוז, ובו נשתברו לוחות הראשונות.

ו'בקיעת אבנים' אלו הוקבע לדורות, כי בשבעה עשר בתמוז הובקעה חומת ירושלים ואבניה, רמז ל'שבירת הלוחות', מידה כנגד מידה.

נמצא כי בין שבעה עשר בתמוז, לתשעה באב חטאו ישראל, ולכך הוזכר בפסוק 'בין פארן ובין תופל', רמז לכך שימים אלו נקראים: 'בין המצרים', כנאמר: "כל רודפיה השיגוה בין המצרים". (כלי יקר)

"אלה הדברים"

כתב רש"י: הם דברי תוכחות, והזכירן ברמז מפני כבודם של ישראל. ומוסיף רש"י: כמו שמצינו שלא הוכיח יעקב את בניו כי אם סמוך למותו. אמר: "ראובן בני, אני אומר לך, מפני מה לא הוכחתך כל השנים הללו, כדי שלא תניחני ותלך ותדבק בעשיו אחי".

והנה יש להבין, מה טעם יש בחשש זה? והרי גם כשהוכיחו, עשה זאת בצורה עדינה שאמר לו: "פחו כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך", ובכל זאת, נמנע יעקב מלהוכיחו אלא רק לפני מותו.

אלא נמצינו למדים: שבשביל להוכיח את השני צריך מאד לשמור על כבודו ולא להשפילו חס ושלום. כי אם התוכחה לא תהיה בצורה ראויה, הרי יכול האדם להגיע למצב של חרדה ויאוש, עד כדי כך שילך ראובן הצדיק, וידבק בעשיו הרשע. לכן אדם ישקול היטב כיצד לשמור על כבודו של זה שמוכיח אותו, ויגרום לכך שייטיב את דרכו ולא חס ושלום להיפך. וכך יוכל לקיים מצוות התוכחה כראוי, כנאמר "הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא". (שיחות מוסר להגר"ח שמואלביץ)

"ארץ הפנעני והלבנון, עד-הנהר הגדול נהר-פרת"

כתב רש"י: אפילו שנהר פרת אינו מארץ ישראל, מכל מקום כיון שמזכירו עם ארץ ישראל קוראו גדול, משל הדיוט אומר: עבד מלך, מלך.

בוא וראה: מה מעלת החיבה לארץ ישראל הקדושה, מצינו במדרש: אמר משה לפני הקב"ה עצמותי של יוסף נכנסו לארץ ישראל, ומדוע אני לא נכנס לארץ? ענה לו הקב"ה: יוסף שהודה בארצו נקבר בארצו, לפי שאמר "גנוב גונבתי מארץ העברים" נקבר בארצו שנאמר: "ואת עצמות יוסף קברו בשכם", ואילו אתה לא הודת בארצך, כי בנות יתרו אומרות: "איש מצרי הצילנו מיד הרועים", ואתה שומע ושותק ואינך אומר 'עברי אנוכי', לפיכך אינך נקבר בארץ. אם כן בשביל לזכות לארץ ישראל צריך להודות ולחבב את הארץ. וכן מצינו שעל הנשים לא נגזרה גזירת המרגלים, לפי שהיו מחבבות את הארץ, ואילו הגברים זילזלו בה ואמרו: "ניתנה ראש ונשובה מצרימה", ויתכן שלכך לא נמחל להם חטא המרגלים, כיוון שהוציאו דיבת הארץ רעה, אינם ראויים לגור ב'ארץ ישראל' הקדושה. (שיחות מוסר)

"ה' אלקינו דבר אלינו בחרב לאמר רב לכם שבת בחר הזה"

יש לבאר בדרך רמז, על פי מאמר חז"ל (שבת י:) "מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה", כלומר מתנה טובה שקיימת גם בזמן שבת המקדש נגנו ונחרב, והיא שבת המלכה שקיימת תמיד בכל זמן ועת. ואילו המועדים וימים טובים נחסרים קצת בזמן הגלות, לפי שאי אפשר לקיים מצוות עליה לרגל והקרבת הקרבנות שם. אבל קדושת השבת קיימת במלואה גם בזמן הגלות.

וזה נרמז בפסוק זה: "ה' אלוקינו דבר אלינו בחרב" – רצונו לומר, אף בזמן חורבן בית המקדש – "רב לכם שבת" – נשאר איתכם בגלות יום שבת קודש. (תפארת שלמה)